

סימן סט

מה שנהגו העולם לישוב בשמחת תורה
בשעה שמקיפים עם הס"ת אם יש להם על
מה לסמוך

ב"ה, להבחור השנון מו"מ בתו"ש כמר שמואל הלפערט נ"י
בישיבת לוצרן

(א) ע"ד שאלתך שנהגו העם להקל בשעת הקפות צ"ש
לישב בשעה שמקיפים עם הספרים, ועל מה
סמכו כיון שמפורש בגמרא קידושין ל"ג ונפסק בשו"ע
יור"ד סי' רפ"ז ס"ז הרואה ס"ת כשהוא מהלך חייב
לעמוד. ובשולחן הטהור להגה"ק מקאמרנא כתב דא"י
נכון כ"כ לישב בעת הקפות, ובערוך השולחן יור"ד סי'
רפ"ז כתב לישב המנהג דבעת שהספ"ת עומד חשוב
כמקומו, ובעת שמקיפים עם הספ"ת נריך לעמוד,
ועדיין ל"ע מנהג העולם.

והנראה בזה דהנה השו"ע העתיק לשון הרמב"ם והיו
הכל עומדים עד שיעמוד זה שמוליכו ויגיעו
למקומו, ומציא שם הש"ך מהכ"מ דיש לדיק מדברי
הרמב"ם שכתב עד שיגיע למקומו, דגם עומד לפוש דינו
בזה כמהלך מאחר שאינו עומד דרך קבע. איברא יש
ללמוד נמי מזה דסגי אם עומד במקומו הראוי לו ואין
נריך לישב, וכן כתב להדיא הפרמ"ג בסי' קמ"ז במשניות
סק"ג דרבו מובהק וס"ת דינם שוה, דעומד לפוש דינו
כהולך, הא עומד במקומו הראוי לו (ברבו כשעולה לחורה,
וכן ס"ת ביד החזן כשמוכר נשמות וכדומה) א"ל לעמוד
אפילו ברשות אחד ממש. גם הרעק"א בסי' רמ"ז סע'
י"ח דעתו כן, ופירש בזה דברי המחבר שכתב, אם קראו
לרבו לקרות במורה בצבור א"ל לעמוד כל זמן שרבו עומד,
אבל נדחק בהמשך דברי הרמ"א שם. ולולא דבריהם
הקדושים הייתי מפרש את דברי המחבר, שהם לקוחים
מהשבלי הלקט, בדרך אחר. דהב"י מציא שני חידושי דינים
משב"ל, ושניהם הם בשב"ל בסימן אחד, דין הראשון בשם
רבינו האי דהא דאסור להתפלל כנגד רבו לא אמרו אלא
ביחיד אבל בצבור אין לו לחלק כבוד לרבו. ודין השני דאם
הוא בצ"ה בצבור וקראו רבו לקרות במורה אינו נריך
לעמוד כל זמן שרבו עומד, ונריך אדם שיהא אימת צבור
עליו, וכ"ש במקום גדולים חקנים, כמו כן אם יש להרצ
שלך רב באותה מדינה וכו'. מכל זה נראה בעליל שטעם
אחד בדבר, דביחיד הכנסת שיש אימת צבור ויש שם גדולים
חקנים אין לחלוק כבוד לרבו.

(ז) והנה צ"ש בזה"ע סי' קכ"ה ס"ק כ"ח וצפ"ח שם
ס"ק ל"ז דעתם שמעיקר הדין אין לריכים
לדקדק בגט על חג דר"ת, מ"מ כתבו להחמיר בדבר
לכחילה ככל האפשר. ולפי דברינו כיון שאין נוהגין לחייג
שעטנ"ז ג"ץ בגט, א"כ האי חומרא לדקדק על קולו של
יור"ד דר"ת ולא לחייג שעטנ"ז ג"ץ הוא תרתי דסתרי.

ועלה בדעתי לישב שאלו הפוסקים לא הסכימו למש"כ
האגור בשם הר"ת להחמיר בשעטנ"ז ג"ץ בק"ו
מקולו של יור"ד, אלא סוברים דעל קולו של יור"ד דמבואר
בגמרא לפי פירושו של ר"ת דמעכב אימתו, ועל שעטנ"ז
ג"ץ דאינו מבואר ממילא אינו אלא לכחילה, ולכן גם בגט
רק על קולו של יור"ד מחמירין ולא על התגין של שעטנ"ז
ג"ץ. אלא דזו עצמו טעמי דעי למה קולו של יור"ד מעכב
וחגין של שעטנ"ז ג"ץ אינו מעכב, וז"ל דקולו של יור"ד
נחשב מעיקר האות, משא"כ התגין וכדברי המרדכי ריש
גיטין שכתב אבל בלא חגין נקראין אות והתגין לדרשא הן
באים ע"ש, וא"כ אפשר להחמיר בגט בקולו של יור"ד של
ר"ת ולא לחייג שעטנ"ז ג"ץ. ומנאמי כן ברבינו ירוחם
נחיש שני חלקי ב' שכתב, וכתב ר"ת נריך שיהא רגל היו"ד
כפופה כדאימתו במנחות, מה. ואח"כ לענין שעטנ"ז ג"ץ
מציא, וכתבו המפרשים דאם לא עשה התגין אינו פסול,
אבל התגין הן למנוה מן המבואר ע"ש. וזה בודאי דלא
כשיטת הר"ת שמציא האגור על שמו ששעטנ"ז ג"ץ חמור
יותר מקולו של יור"ד. ולדעת רבינו ירוחם נריך לומר
דאף דתגין אינן מעכבים, אפה"כ קוץ של ר"ת הוא מעיקר
האות וכנ"ל, ולפי"ז בהכרח שגם בגט מעכב, דהרי כתב
הב"ש בסי' קכ"ה ס"ק כ"ג דכל שאין צורת האות עליו
כמו שנמסרה בסיני אין שם אות עליו ופסול בדיעבד
אפילו אם תינוק יכול לקרותו, וא"כ גם קולו של יור"ד
מעכב בדיעבד לשיטת הרבינו ירוחם. ברם בזה"ד סי' ר"ל
ורל"ו כתב שבגט אין לריכים לדקדק על חג דר"ת והעיד
החת"ס בזה"ע מאה"ע סי' ח' שכל איסטרייך ושאר
קהילות נהגו שלא לעשות קוצים שמאליים ביו"ד גיטין.
וכתבו לבאר דבאמת הוא אות בלי חג, והתג אינו אלא
משום כתיבה תמה, ודין זה הוא רק בפת"ם ולא בגיטין,
וכן מבואר ברמ"א שהבאיתי בזה"ע, שכתב ויכתוב כתיבה
תמה שלא יחסר אפילו קולו של יור"ד ע"ש, ומעתה כיון
שחפסו הפוסקים כרבינו ירוחם ולא כאגור א"כ שפיר
חמור קולו של יור"ד מתגי שעטנ"ז ג"ץ.

נחשב כמקומו ממש כל זמן שהוא נוסע, וא"כ ה"ה צרכו על החמור. ועוד מציא ראי' ממנחות ל"ב ב' דשקיל וטרי אי מותר לישב על מטה שס"ח מונח עלי', ומצואר עכ"פ דמותרין לישב. גם ראי' זו אפשר לדחות דכמו שאמרו בשבת מ"ד מטה שיחדה למעות, א"כ הכ"נ מיירי במטה שיחדה לס"ח. וש"מ בהגהות ר' חיים לאמר מצרף באו"ח ס' קמ"ו שנסתפק כשישב עם הספ"ח אי צריך לעמוד ומסתמא כוונתו ציוש לפוש. אכן הרמב"ם הלכות ח"מ פ"ו ה"ו כתב, חכם שנכנס כל שיגיע לו צארכע אמות עומד מלפניו, אחד עומד ואחד יושב עד שנכנס ויושב במקומו ע"כ. ובדאי מה שכתב הרמב"ם יושב היינו שהחכם יושב ואפה"כ צריכים לעמוד, וכבר צ"ח הפרמ"ג בסי' קמ"א סק"ג לדברי הרמב"ם הללו ופירשו דכרכו דכל לפוש הן עומד והן יושב נחשב כמהלך וחייבים לעמוד לפניו, חז' שלא כדברי המהר"ם שיק.

העולה לן מן האמור דמנחת קימה לפני ח"מ ולפני ס"ח דינן שוים, וכל שעומד או יושב רק משום לפוש נחשב כמהלך וחייבים לעמוד לפניו. וכל שעומד או יושב במקומו הראוי אין חייבים לעמוד, ולפי דרכינו עלה לנו דגם הקפות עם הס"ח נחשב הכל כמקומה, וישראל אס' אינן נביאים בני נביאים הם.

ובזה הנני לברך אותך שתעלה מעלה במעלות התורה

חשון תשנ"א פה ציריך

שאל ברייש

סימן ע

בענין קביעות המזווה בפתח שבין שני חדרים שתשמישם שוה ואין בו היכר ציר

והנה בהשקפה הראשונה אמרתי שיש לקבוע שמי מזוה, דהרי חיוז הקביעות שצ"ל הימין הוא משום שזה דרך הביאה והכניסה להבית, וכאן כיון ששניהם שוים א"כ לכל חדר הכניסה אליו מיקרי ביאה וא"כ יש כאן חיוז בכל ד' ולא רק משום ספק אלא בחזקת ודאי.

ובכזה ראיתי במשנת אבא מארי ז"ל חלקת יעקב חיו"ד ס' קס"ב שהמנחת פחים מציא מהשאלת יע"צ"ן ח"א ס' ע' שדעתו כן. אולם כאשר עיינתי בשאלת יע"צ"ן

(ב) והנה המהר"ם שיק או"ח ס' ס"ה הוליא מדברי החוס' מנחות ל"ג דדוקא אס' מונח הס"ח א"ל לעמוד אבל כ"ז שעומדים עמה מחויבים לעמוד, אבל הקמים גם המהר"ם שיק שמרמז"ם מצואר דכל שעומד דרך קצב א"ל לעמוד בפניו. והא דהולך לומר צו"ד ס' רמ"ב ס"ח בטעם שאין צריכים לעמוד כשהס"ח על הבימה משום דהוי רשות אחרת, כבר פירשה המ"א בסי' קמ"ו סק"ו דהתם הכוונה בשעה שמגביהין אותה. והטו"ו שכתב צו"ד ס' רמ"ב בסק"ק י"ג דמשה"כ אין מחויבים לעמוד כשמונח הס"ח על הבימה משום דהוי רשות אחרת חמה עליו במהר"ם שיק הנ"ל. ונבחרת"ם חו"מ סוס"י ע"ג אימא דבעת שהארון קודש פתוח אסור לישב וז"ל דמיירי באופן דל"ה רשות אחרת, דאל"כ הרי כתב שם הטו"ו דאין חיוז לעמוד ורק נוהגין כן מפני הכבוד. ואף שהספ"ח עומד קבוע במקומו, מ"מ הנריך עמידה ונראה מדעתו ג"כ כהטו"ו.]

(ג) והנה הפרמ"ג הנ"ל בסי' קמ"א סק"ג כתב דכיון דמנחת קימה לפני ס"ח נלמד מק"ו מרבו, לכן כמו שהדין דאס' רבו עומד במקומו הראוי לו וכהאי דסי' רמ"ב ס"ח כשעולה לתורה ועומד שם דאין צריך לעמוד, ה"ה כשעומד עם הס"ח בידו במקומו הראוי, דהיינו כשמזכיר החזן נשמות, דאין צריך לעמוד. ומעתה נראה דלפני"ז מלאנו טעם הגון במה שמקילין לעמוד בשעת הקפות עם הס"ח. דהרי מסתבר דאס' רבו מסתובב בבית המדרש אנה ואנה ומעין ומחצמק בד"מ שאין צריך לעמוד בפניו דכל מקום ומקום שהוא עומד ופוסע מקומו הראוי הוא, וא"כ ה"ה בשעה שמקיפים בש"ח בסק"ח לכבודה של התורה, צודאי שכל פסיעה ופסיעה מקומו הוא ואין חייבים לעמוד.

(ד) ובהאי ענינא יש לנו לזכור עוד הלכה אחת, דהנה הכ"מ והש"ך כתבו בדעת הרמב"ם דכל שעומד לפוש דינו לענין ס"ח כמהלך וחייבים לעמוד, וכתבו הפרמ"ג והרעק"א דה"ה לענין קימה לפני רבו, דהכל חדא מילתא היא. ויש להסתפק מה הדין ציוש לפוש, הן ציוש לפוש עם הס"ח בידו, וכן רבו שיושב רק לפוש. וראיתי למהר"ם שיק במשנה הנ"ל ס' ס"ה דציוש מחשבתו משוי' לי' למקומו וא"ל לעמוד, ומציא ע"ז שני ראיות, חדא מהא דקידושין ל"ג ב' בענין קימה לפני ח"מ אי רוכב כמהלך, וא"כ חזינן דאס' הוי כיושב אין חייבים לעמוד ואפילו שלא במקומו הראוי. וראי' זו איני מכיר דהא ודאי היושב צקרון לא הוי כיושב לפוש אלא